

УДК 364.4

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.22>

Ольга РОГОВСЬКА

старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет», вул. Гоголя, 29, м. Дніпро, Україна, 49044

ORCID: 0009-0000-1846-2850

Уляна ПРИХОДЬКО

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет», вул. Гоголя, 29, м. Дніпро, Україна, 49044

Бібліографічний опис статті: Роговська, О., Приходько, У. (2025). Соціальні наслідки, виклики та ризики для молоді з інвалідністю в умовах воєнного стану. *Ввічливість. Humanitas*, 2, 166–172, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.22>

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ, ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено соціальні наслідки, виклики та ризики, з якими стикається молодь з інвалідністю в умовах воєнного стану в Україні. Наголошується на динамічному зростанні кількості осіб з інвалідністю внаслідок військових дій, серед яких помітну частку становить саме молодь. Автор акцентує увагу на відсутності чіткої статистики щодо кількості молодих осіб з інвалідністю, що ускладнює формування цілісного бачення масштабів проблеми та ефективного державного реагування. У тексті розглянуто суперечність між задекларованими в законодавстві правами молоді з інвалідністю та реальним станом справ, зокрема у сфері доступу до освіти, працевлаштування, соціальної підтримки та участі в суспільному житті. Визначено сутність соціальних наслідків, викликів та ризиків та різницю між ними. Встановлено, що існує цілий спектр соціальних наслідків – від маргіналізації до економічної залежності та психоемоційної ізоляції. Серед основних викликів виокремлено низьку поінформованість молоді про власні права, обмежену політичну активність, складнощі з мобільністю, низький рівень соціалізації та громадянських компетентностей. Підкреслено, що сучасна система соціальної роботи недостатньо адаптована до потреб молоді з інвалідністю, особливо у фазі переходу до дорослого життя. Також акцентовано увагу на наслідках російської збройної агресії, що суттєво ускладнила доступ до медичних і реабілітаційних послуг, спричинивши нову хвилю інвалідизації серед молодих людей. У дослідженні соціальних наслідків, викликів та ризиків для молоді з інвалідністю в умовах воєнного стану застосовувані загальнонаукові методи, зокрема аналіз, синтез та порівняння. Індуктивний та дедуктивний методи дозволили встановити закономірності та прогнозувати можливі наслідки. Моделювання дозволяє відтворити соціальні процеси та оцінити ефективність підтримки цієї групи молоді. Автор аналізує потенційні ризики подальшого поглиблення соціальної ізоляції, втрати довіри до інституцій та зростання навантаження на систему соціального захисту, що потребує комплексної міжгалузевої взаємодії та переосмислення підходів до підтримки цієї цільової групи.

Ключові слова: молодь, особи з інвалідністю, соціальні наслідки, виклики, ризики.

Olha ROHOVSKA

Senior Lecturer at the Department of Sociology and Social Work, State Higher Education Institution «Pryazovskyi State Technical University», 29 Gogolya str., Dnipro, Ukraine, 49044

ORCID: 0009-0000-1846-2850

Ulyana PRYKHODKO

Second (Master's) Level Higher Education Student, State Higher Education Institution «Pryazovskyi State Technical University», 29 Gogolya str., Dnipro, Ukraine, 49044

To cite this article: Rohovska, O., Prykhodko, U. (2025). Sotsialni naslidky, vyklyky ta ryzyky dlia molodi z invalidnistiu v umovakh voiennoho stanu [Social consequences, challenges, and risks for youth with disabilities under martial law]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 2, 166–172, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.22>

SOCIAL CONSEQUENCES, CHALLENGES, AND RISKS FOR YOUTH WITH DISABILITIES UNDER MARTIAL LAW

The article examines the social consequences, challenges, and risks faced by young people with disabilities under martial law in Ukraine. Emphasis is placed on the dynamic increase in the number of persons with disabilities due to military actions, with youth making up a significant portion of this population. The author highlights the lack of accurate statistics regarding the number of young people with disabilities, which complicates the formation of a comprehensive understanding of the scale of the problem and the development of effective state responses. The article explores the contradiction between the rights of youth with disabilities declared in Ukrainian legislation and the real situation, particularly in terms of access to education, employment, social support, and participation in public life. The essence of social consequences, challenges, and risks is defined, and the differences between them are clarified. A wide range of social consequences is identified – from marginalization to economic dependency and psycho-emotional isolation. Key challenges include low awareness of rights, limited political engagement, mobility constraints, and insufficient social and civic competencies. It is emphasized that the current system of social work is insufficiently adapted to the needs of youth with disabilities, especially during the transition to adulthood. Attention is also drawn to the consequences of Russian armed aggression, which has significantly impeded access to medical and rehabilitation services, triggering a new wave of disability among youth. In the study of social consequences, challenges and risks for young people with disabilities under martial law, general scientific methods were used, including analysis, synthesis and comparison. Inductive and deductive methods allowed us to establish patterns and predict possible consequences. Modeling allows us to recreate social processes and assess the effectiveness of support for this group of young people. The author analyzes potential risks of further deepening social isolation, the erosion of trust in institutions, and the increasing burden on the social protection system – all of which require comprehensive intersectoral cooperation and a rethinking of approaches to supporting this target group.

Key words: youth, persons with disabilities, social consequences, challenges, risks.

Актуальність проблеми. У контексті сучасних соціальних трансформацій, які зумовлені збройною агресією проти України, питання соціальної роботи з вразливими групами населення набувають особливої актуальності. Однією з таких категорій є молодь з інвалідністю, яка в умовах воєнного стану стикається з подвійним навантаженням: з одного боку – наслідками загального соціально-економічного напруження, а з іншого – з системними бар'єрами на шляху до повноцінної інтеграції в суспільство.

Попри численні нормативно-правові ініціативи, що регламентують рівні можливості, у реальному житті особи з інвалідністю, зокрема молодь, часто залишаються на маргінесі суспільних процесів через глибоко вкорінені стереотипи, дискримінаційні уявлення про їхню спроможність і низький рівень готовності роботодавців до створення інклюзивного середовища.

Особливої гостроти ці питання набувають в умовах війни, коли і без того вразливе становище молодих людей з інвалідністю посилюється новими ризиками, викликами та наслідками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особи з інвалідністю завжди перебували в центрі уваги науковців, які досліджували їх проблеми з позицій різних наук: психології, педагогіки, медицини, соціології. В останні

роки все більше уваги цій категорії осіб приділяється і в соціальній роботі. Водночас значно менше уваги звертається на молодь з інвалідністю. Особливо це стосується аналізу проблем, з якими стикається молодь, що перебуває в такій складній життєвій ситуації.

На науковому рівні питання мети та напрямків державної політики щодо осіб з інвалідністю в контексті їх правового статусу та дотримання прав і свобод досліджував Д. В. Кіблик (2021), який окреслив основні напрямки уваги держави до молоді, у тому числі й молоді з інвалідністю. К. М. Горбачова (2020) аналізувала цивільний та трудовий аспекти проблеми інтеграції осіб з інвалідністю в українське суспільство. Л. М. Якушенко (2019) з'ясовував актуальні проблеми соціального захисту осіб з інвалідністю. Водночас ці вчені недостатньо уваги звертали на проблему соціальних наслідків, викликів та ризиків для молоді з інвалідністю. Найближче до цього питання наблизився Ю. Федорів (2024), який вивчав посилення викликів для захисту осіб з інвалідністю в умовах війни. Але цих досліджень недостатньо для коригування ефективних стратегій соціалізації молоді з інвалідністю під час воєнного стану та після його завершення.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні соціальних наслідків, викликів та ризиків для молоді з інвалідністю в умовах воєнного стану

Виклад основного матеріалу дослідження.

За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я в світі біля 15% усього населення мають ту чи іншу форму інвалідності (біля 1 млрд. осіб), причому у 5% вона вроджена (2011). В Україні кількість осіб з інвалідністю у зв'язку з військовими діями активно зростає – на листопад 2024 р. їх нараховувалося 3 млн. осіб. Лише за останні два роки ця кількість зросла на 300 тис. осіб (Єсікова, 2024).

На жаль, в Україні відсутні чіткі статистичні дані стосовно кількості молоді з інвалідністю. Законодавство України визначає осіб з інвалідністю як «осіб зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист» (Закон України, 2025). При цьому в Законі України «Про основні засади молодіжної політики» під молоддю розуміються особи віком від 14 до 35 років (Закон України, 2023).

Офіційна статистика в Україні оперує даними щодо дітей з інвалідністю, яких в 2022 р. нараховувалося 162,2 тис. (5,95% від загальної кількості осіб з інвалідністю). Причому кількість дітей з інвалідністю, які можна віднести до категорії молоді (15-17 років) в 2021 р. складала 15627 осіб. Статистичні дані в Україні також містять кількість осіб з інвалідністю в працездатному віці (Державна служба статистики, 2021). Але з цих даних дуже складно визначити саме молодь щоб оцінити масштаби існуючих проблем.

Розбіжності в статистичних даних зумовлені відсутністю сталого та якісного моніторингу, недосконалістю механізмів збору інформації з боку державних інституцій, а також складнощами, з якими стикаються громадяни під час отримання статусу «особи з інвалідністю». До цього додаються небажання людей проходити складну та бюрократизовану процедуру оформлення і випадки неналежного виконання обов'язків з боку медико-соціальних експертних комісій.

Разом з тим Законі України «Про основні засади молодіжної політики» проголошує необхідність створення умов для самореалізації молоді в Україні, підвищення її самостійності,

участі в суспільному житті (Закон України, 2023), а Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» акцентує увагу на тому, що молодь з інвалідністю має усю повноту «соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод» (Закон України, 2025). Однак на практиці проблема залучення молоді з інвалідністю до повноцінної участі в суспільному житті залишається не вирішеною. Одним із найефективніших шляхів до досягнення соціальної рівності для цієї категорії осіб, які потрапили в складні життєві обставини є створення умов для їхньої самореалізації та набуття незалежності. Молодь і інвалідністю стикаються з численними труднощами у цьому процесі, які необхідно розглянути більш детально з метою підвищення ефективності розробки стратегії їх соціальної підтримки.

Варто відзначити, що соціальні наслідки, виклики та ризики охоплюють різні смислові та часові площини і при цьому кожне з понять відображає різні аспекти впливу соціального середовища на молодь з інвалідністю.

Соціальні наслідки слід розуміти як вже реалізовані або наявні зміни, які виникли внаслідок певних подій чи умов (наприклад, війни, кризи, реформ). Вони мають фактичний характер і можуть бути позитивними або негативними. З 1991 р. в Україні активно формувалася державна політика, яка формально орієнтована на дотримання принципів інклюзії, рівності прав і свобод, участі в усіх сферах життя.

Проте на практиці її реалізація супроводжується численними труднощами: недостатнє фінансування, фрагментарність програм, відсутність дієвих механізмів моніторингу та контролю (Кіблик, 2021). Для молоді з інвалідністю це означає обмежені можливості самореалізації, професійного зростання, участі в громадському житті. Така ситуація призводить до того, що молодь опиняється на периферії суспільного простору, не маючи змоги реалізувати свій потенціал.

Хоча законодавчо закріплено право осіб з інвалідністю на освіту, молодь цієї категорії часто зіштовхується з низкою бар'єрів: архітектурна недоступність закладів освіти, відсутність адаптованих навчальних матеріалів, нестача фахівців із супроводу та підтримки інклюзивного середовища (Якушенко, 2019).

У результаті багато молодих людей з інвалідністю не мають доступу до якісної освіти, що обмежує їхні шанси на працевлаштування і, як наслідок, призводить до економічної залежності, соціальної ізоляції та зниження самооцінки (Горбачова, 2020).

Соціальна робота з молоддю з інвалідністю в Україні залишається недостатньо системною. Бракує спеціалізованих програм, які враховують потреби саме молодих людей, зокрема в період переходу від дитячих форм допомоги до дорослого життя. Недостатня міжвідомча взаємодія між освітніми, соціальними, медичними та трудовими інституціями призводить до ситуації, коли молодь після завершення навчання фактично залишена сам на сам із проблемами, що спричиняє хронічне відчуття покинутості, маргіналізацію та втрату довіри до інституцій.

Варто звернути увагу на те, що російська збройна агресія проти України в 2022 р. спричинила масштабні зрушення у житті всіх громадян, однак особливо вразливими виявились ті, хто вже мав порушення здоров'я. В результаті воєнних дій суттєво зростає кількість отримання інвалідності серед молоді. Молодь з інвалідністю зазнає додаткових ускладнень – порушення стабільного доступу до медичних та реабілітаційних послуг, евакуація без належного супроводу, втрата підтримуючого середовища. Стрес, постійна тривожність, порушення звичного ритму життя значно погіршують як фізичний, так і психоемоційний стан молодих людей з інвалідністю, що може призводити до поглиблення інвалідизації (Федорів, 2024).

У період воєнного стану також значно зменшилася кількість можливостей для участі в суспільному житті, освітніх, культурних та волонтерських ініціативах. Для молоді з інвалідністю, яка й раніше стикалася з обмеженою соціалізацією, це призводить до ще глибшої ізоляції. Втрата спілкування, зменшення доступу до громадських просторів та цифрових ресурсів, зокрема через технічну чи економічну недоступність, погіршує комунікативні навички, збільшує рівень тривожності та відчуття самотності.

Комбінація недосконалої державної політики, неефективної соціальної підтримки та руйнівних наслідків війни формує у молоді з інвалідністю відчуття безперспективності та

викликає демотивацію щодо активної участі в суспільному житті. В умовах, коли базові потреби не задовольняються, питання особистісного розвитку, освіти, кар'єри або самореалізації часто відходять на другий план, що посилює внутрішню стигматизацію, формує негативні образи «я-образу», ускладнює процеси реабілітації та соціальної адаптації в мирний період.

Під викликами слід розуміти труднощі або завдання, які потребують вирішення в нових або складних умовах. Вони вже виникли або виникають у процесі адаптації до змін, але ще не обов'язково призвели до наслідків. В Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2021-2025 роки серед таких викликів відмічають наступні:

1. Обмежена участь молоді з інвалідністю у суспільному та громадському житті.

Молоді люди з інвалідністю часто залишаються поза процесами суспільної активності – як через фізичні бар'єри, так і через соціальне відторгнення. Їхня участь у діяльності інститутів громадянського суспільства, молодіжних організацій, студентського та учнівського самоврядування, а також у волонтерських ініціативах є мінімальною. Такий стан речей формує відчуття відчуженості, позбавляє молодь можливостей для самореалізації, зменшує шанси впливати на ухвалення рішень, що безпосередньо стосуються їхнього життя та майбутнього.

2. Низький рівень поінформованості про права, можливості та ресурси розвитку.

Молодь з інвалідністю нерідко не має доступу до повної, зрозумілої та адаптованої інформації про свої права, соціальні послуги, освітні та професійні програми, механізми захисту та участі в житті громади. Це ускладнює їхню здатність реалізовувати власний потенціал і знижує рівень самостійності. Особливо гостро ця проблема проявляється в умовах децентралізації, коли на місцевому рівні бракує інформаційної підтримки осіб з інвалідністю.

3. Обмеження в політичній активності молоді з інвалідністю.

Через фізичні, інформаційні та ментальні бар'єри молоді люди з інвалідністю фактично виключені з політичного процесу як на національному, так і на регіональному рівнях. Вони рідко беруть участь у виборах, громадських слу-

ханнях або публічних консультаціях, оскільки не відчують, що мають вплив або можливість бути почутими, що посилює відчуття безправ'я та маргіналізації.

4. Обмежена мобільність у межах країни та за її межами.

Для молоді з інвалідністю мобільність часто є суттєво ускладненою через архітектурну недоступність транспорту, брак інфраструктури, відсутність індивідуального супроводу та фінансову нестабільність. Як результат – звужуються можливості для участі в освітніх обмінах, культурних заходах, молодіжних програмах, стажуваннях або працевлаштуванні за межами рідного населеного пункту.

5. Низький рівень громадянських компетентностей та правосвідомості.

Молодь з інвалідністю часто не має можливості повноцінно засвоїти знання про свої права, обов'язки та механізми захисту через нестачу адаптованих навчальних матеріалів, відсутність програм правової освіти в інклюзивному форматі, що знижує здатність молоді діяти як активні, обізнані громадяни, здатні відстоювати свої інтереси, а також формує залежність від зовнішньої допомоги.

6. Соціальна дезадаптація та низький рівень соціалізації.

Унаслідок недостатньої підтримки, ізоляції, дискримінації та упередженого ставлення, молодь з інвалідністю має обмежені можливості для соціалізації та реінтеграції в активне громадське життя. Особливо це стосується тих, хто проживає у складних життєвих обставинах – внутрішньо переміщених осіб, мешканців сільської місцевості або тимчасово окупованих територій. Відсутність умов для повноцінної участі в житті громади посилює ризик депресії, соціального відчуження та втрати віри в зміни (Розпорядження Кабінету Міністрів, 2020).

7. Погіршення вразливого становища молоді з інвалідністю. Як зазначає Ю. Федорів, особи з інвалідністю вже перебувають у соціально вразливому становищі, і будь-які перешкоди в отриманні медичної допомоги можуть суттєво вплинути на їхній загальний стан здоров'я. Забезпечення своєчасного доступу до необхідних медичних послуг і реабілітаційної підтримки перетворюється на складну задачу, яка потребує комплексного, міжгалузевого підходу

та тісної взаємодії державних структур і громадянського суспільства (Федорів, 2024).

Окремо слід зупинитися на ризиках для молоді з інвалідністю – це потенційні загрози або небезпеки, які можуть реалізуватись у майбутньому, якщо не вжити відповідних заходів. Вони ще не настали, але існує висока ймовірність їх виникнення.

Унаслідок повномасштабної війни в Україні спостерігається активне зростання кількості молодих осіб, які набули інвалідності – як серед військовослужбовців, що зазнали поранень у боях, так і серед цивільного населення, постраждалого внаслідок обстрілів, мінної небезпеки чи техногенних руйнувань. Якщо не буде створено адаптованої інфраструктури підтримки, програм реабілітації, інтеграції та працевлаштування цієї нової групи осіб з інвалідністю, існує серйозна загроза перевантаження наявної системи соціального захисту, що в свою чергу, може призвести до ще глибшого занепаду якості надання послуг, посилення соціального напруження та відчуття несправедливості серед постраждалої молоді.

Цей ризик є особливо чутливим, оскільки стосується не лише фізичного, а й психоемоційного стану тисяч молодих українців, для яких війна стала точкою неповернення – як у біографічному, так і у соціальному сенсі. Замкнення в собі, відсутність контактів, соціальної активності та підтримки може призвести до формування замкнених ізольованих спільнот, де молоді люди будуть позбавлені можливостей для розвитку, самореалізації та соціальної взаємодії. Умови невизначеності, ізоляції, обмеженого доступу до підтримки та низький рівень соціальної інтеграції можуть стати підґрунтям для розвитку депресивних станів, тривожних розладів, зниження мотивації до життя й саморозвитку. Без цілеспрямованої психосоціальної підтримки з боку соціальних служб, освітніх і медичних установ, ці проблеми матимуть довгострокові негативні наслідки.

Із зростанням кількості молоді, яка набула інвалідності внаслідок воєнних дій, аварій, обстрілів та інших небезпечних факторів, неминуче зростає і навантаження на систему соціального захисту, що стосується як фінансових витрат на пенсійне забезпечення, медичну допомогу, реабілітаційні послуги, так і витрат на спеціалізовану освіту, адаптацію робочих

місць та підтримку зайнятості. Цей ризик має структурний характер і потребує не лише збільшення обсягів фінансування, а й оптимізації соціальної політики з орієнтацією на раннє виявлення потреб, профілактику інвалідності та підтримку активної участі молоді в суспільному житті.

Ігнорування потреб молоді з інвалідністю, відсутність можливості впливати на суспільні процеси, брати участь у прийнятті рішень можуть породити два крайні сценарії: з одного боку – глибоку соціальну апатію, з іншого – пошук альтернативної, деструктивної форми самоствердження, що може призвести до участі в радикальних рухах або девіантній поведінці.

Нерівне ставлення, формалізм у наданні послуг, нехтування інтересами молоді з інвалідністю можуть сформувати у неї стійке переконання в тому, що держава й суспільство не спроможні забезпечити належний рівень захисту прав та потреб. У довготривалій перспективі це може призвести до втрати віри в позитивні зміни, зниження рівня громадянської активності та самоусунення від соціальних процесів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Молодь з інвалідністю в Україні постає однією з найвразливіших категорій населення, на яку негативно впливають як

структурні недоліки державної політики, так і руйнівні наслідки повномасштабної війни. Соціальні наслідки проявляються у формі глибокої соціальної ізоляції, обмеженого доступу до якісної освіти, низької залученості до професійної діяльності та участі в громадському житті. Виклики, які постають перед молоддю з інвалідністю, охоплюють брак інклюзивних програм, слабку інформованість про власні права, обмежену мобільність та політичну активність, а також відсутність системної міжсекторальної взаємодії. Ризики ж полягають у потенційному зростанні рівня соціальної напруги, перевантаженні системи соціального захисту, формуванні нових осередків молоді з інвалідністю через бойові дії, а також у можливій втраті цією категорією довіри до державних інституцій і соціальних механізмів. Сукупність цих факторів свідчить про необхідність докорінного перегляду підходів до соціальної підтримки молоді з інвалідністю, із залученням міжвідомчої координації, реформуванням системи надання послуг та впровадженням програм довготривалої реабілітації та інтеграції. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення ефективних моделей соціального супроводу та реінтеграції молоді з інвалідністю, адаптованих до умов воєнного та післявоєнного часу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбачова К. М. Актуальні проблеми інтеграції осіб з інвалідністю в українське суспільство: цивільний та трудовий аспекти. *Молодий вчений*. 2020. №2. С. 277–281.
2. Єсікова К. Від початку вторгнення РФ в Україні кількість людей з інвалідністю зросла на 300 тис. – Жолнович. URL: <https://espresso.tv/suspilstvo-vid-pochatku-vtorgnennya-rf-v-ukraini-kilkist-lyudey-z-invalidnistyu-zroslo-na-300-tis-zholnovich> (дата звернення 16.04.2025).
3. Кіблик Д. В. Мета та основні напрями державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 6. С. 67–73.
4. Обмежені можливості та здоров'я: Інформаційний лист Всесвітньої організації охорони здоров'я № 352 2011 р. URL: www.who.int/mediacentre/factsheets/fs352/en/index.html (дата звернення 16.04.2025).
5. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. №875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення 16.04.2025).
6. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 р. №1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення 16.04.2025).
7. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 р. № 1669-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 16.04.2025).
8. Соціальний захист населення України-2021. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_szn_2021.pdf (дата звернення 16.04.2025).
9. Статистика інвалідизації в Україні. URL: <https://ukrhelpt.net/ru/statistika-invalidizatsii-v-ukraine.html> (дата звернення 16.04.2025).
10. Федорів Ю. Посилення викликів для захисту осіб з інвалідністю в умовах війни. *Академічні візії*. 2024. №31. С. 2–6.

11. Якушенко Л. М. Актуальні проблеми соціального захисту людей з інвалідністю. *Аналітична записка. Серія «Соціальна політика»*, № 9. 2019. С. 3–8. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-yakushenko-social-policy-9-2019.pdf> (дата звернення 16.04.2025).

REFERENCES:

1. Horbachova, K. M. (2020). Aktualni problemy intehratsii osib z invalidnistiu v ukrainske suspilstvo: tsyvilnyi ta trudovyi aspekty [Current problems of integration of persons with disabilities into Ukrainian society: civil and labor aspects]. *Molodyi vchenyi*, 2, 277–281 [in Ukrainian].
2. Iesikova, K. (2025). Vid pochatku vtorhnennia RF v Ukraini kilkist liudei z invalidnistiu zrosla na 300 tys., – Zholnovych [Since the beginning of the Russian invasion of Ukraine, the number of people with disabilities has increased by 300 thousand, – Zholnovich]. Retrieved from: <https://espreso.tv/suspilstvo-vid-pochatku-vtorgnennya-rf-v-ukraini-kilkist-lyudey-z-invalidnistyu-zrosla-na-300-tis-zholnovich> [in Ukrainian].
3. Kiblyk, D. V. (2021). Meta ta osnovni napriamy derzhavnoi polityky shchodo zabezpechennia prav i svobod osib z invalidnistiu [The purpose and main directions of state policy on ensuring the rights and freedoms of persons with disabilities]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*, 6, 67–73 [in Ukrainian].
4. Obmezheni mozhlyvosti ta zdorovia (2011) [Disability and Health]: Informatsiyni lyst Vsesvitnoi orhanizatsii okhorony zdorovia № 352. Retrieved from: www.who.int/mediacentre/factsheets/fs352/en/index.html [in Ukrainian].
5. Pro osnovy sotsialnoi zakhyshchenosti osib z invalidnistiu v Ukraini (1991) [On the Fundamentals of Social Protection of Persons with Disabilities in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21.03.1991 r. №875-KhII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> [in Ukrainian].
6. Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky (2021) [On the Basic Principles of Youth Policy]: Zakon Ukrainy vid 27.04.2021 r. №1414-IKh. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> [in Ukrainian].
7. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy «Molod Ukrainy» na 2021-2025 roky (2020) [On approval of the Concept of the State Targeted Social Program "Youth of Ukraine" for 2021-2025]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.12.2020 r. № 1669-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
8. Sotsialnyi zakhyst naselennia Ukrainy-2021 (2021) [Social Protection of the Population of Ukraine-2021]. Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_szn_2021.pdf [in Ukrainian].
9. Statystyka invalidyzatsii v Ukraini (2025) [Statistics of Disability in Ukraine]. Retrieved from: <https://ukrhelp.net/ru/statistika-invalidizatsii-v-ukraine.html> [in Ukrainian].
10. Fedoriv, Yu. (2024). Posylennia vyklykiv dlia zakhystu osib z invalidnistiu v umovakh viiny [Increasing challenges for the protection of persons with disabilities in wartime]. *Akademichni vizii*, 31, 2–6 [in Ukrainian].
11. Iakushenko, L. M. (2019). Aktualni problemy sotsialnoho zakhystu liudei z invalidnistiu [Current problems of social protection of people with disabilities]. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/analit-yakushenko-social-policy-9-2019.pdf> [in Ukrainian].